

İSRAİLOĞULLARI'NIN
KUTSAL SOYU
KOHENLER

TOLGA SAVAŞ ALTINEL

İsrailoğulları'nın
Kutsal Soyu Kohenler
Tolga Savaş Altınel
© MilelNihal Yayınları
İstanbul 2021

Birinci Baskı
MilelNihal 2021

Genel Yayın Yönetmeni
Hakan Olgun

Sayfa ve Kapak Tasarımı
Bilal Patacı

Son Okuma
Ömer Faruk Gündüz

ISBN
978-605-06488-5-0

Eylül 2021

Baskı ve Cilt

Step Ajans Reklamcılık, Matbaacılık Tan. ve
Org. Ltd. Şti. Göztepe Mah. Bosna Cad. No:
11 Bağcılar/İstanbul 0212 446 88 46

Matbaa Sertifika No: 45522

MilelNihal Yayınları
Akşemseddin Mahallesi M. Sarper Alus
Sokak No: 4/6 Fatih İstanbul. 0212 533 97 31

MilelNihal Yayınları HİKAV Yayın Kültür
Araştırma ve Eğitim Hizmetleri A.Ş.'ne aittir.

Yayınevi_Sertifika No: 40767

TOLGA SAVAŞ ALTINEL

1974 yılında Erzincan’da doğdu. 1999 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nden mezun oldu. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde “İslami Kaynaklarda İsrailoğulları’nın Seçilmişliği” isimli teziyle yüksek lisansını (2002); aynı enstitüde “Yahudilikte Seçilmiş Din Adamları Sınıfı Kohenler: Soyları, Rahiplik ve Krallık Deneyimleri” isimli teziyle doktorasını (2018) tamamladı. 1999 - 2019 yılları arasında MEB’de öğretmen ve idareci olarak çalıştı. Altinel, hâlihazırda Yalova Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dinler Tarihi Anabilim Dalı’nda öğretim üyesidir.

İçindekiler

Ön Söz	XI
Kısaltmalar	XIII
GİRİŞ	1
A. Yahudi Geleneğinde Kohenler	5
B. Kitab-ı Mukaddes Eleştirisinde Kohen Metni	11
C. Kur'an'da Kohenlerle İlgili Bilgiler	25
BİRİNCİ BÖLÜM	
KUTSAL SOY VE KOHENLERİN ATALARI	37
A. Kutsal Halkın Kutsal Soyuna	39
1. Kutsal Soy Zincirinin Oluşumu	46
a. Kutsal Soy Zincirindeki Önemli Duraklar: Şit-Sam-Terah	46
b. Soyun Seçkinleşmesinde Anne/Eş Faktörü (Maderşahlar)	55
2. Kutsal Soy Zincirinde İlk Oğulluk	59
a. İlk Oğulun Tanrı'ya Ait Olmasının Anlamı	59
b. İlk Oğulun Kurtarılması: Mısır'dan Çıkış	62
c. İlk Oğul Yapılan Atalar	66
d. Levililerin (Kohenlerin) İlk Oğulun Yerine Geçmesi	71

B. Kohenlerin İki Büyük Atası: Levi ve Harun	73
1. Kohenlerin Büyük Atası Levi	73
a. Tanah'ta Levi ile İlgili Bilgiler	73
b. Apokrif Kitaplarda Din Adamı Yapılan Levi	78
2. Kohenlerin Atası Harun	80
a. Harun'un Soyunu	81
b. Harun ve Heliopolis	92

İKİNCİ BÖLÜM

KOHENLİĞİN YAPILANMA SÜRECİ

(DİN ADAMLĞI DENEYİMLERİ)

	95
A. Kohenlik Tarihinin Geleneksel Yorumu	97
1. Kohenliğin Ortaya Çıkışı	98
a. Harun'un Kohen Olarak Kutsanması	98
b. Pinehas ile Ebedi Kohenlik Antlaşması	103
2. Kohenlikte Elezar Soyunun Seçkinleşmesi	104
a. Elioğulları'nın Kohenlikten Azli	104
b. Kohenlikte Eş Başkanlık ve I. Mabet'in Kohen Liderleri	109
3. Kohenlikte Sadokoğulları'nın Seçkinleşmesi	114
a. Sürgün Sonrası Sadokoğulları ve Yeşu'nun Başkohenliği	114
b. Ezra'dan Büyük İskender'e Başkohenler	118
B. Kohenliğin Kurumsal Yapısı ve Kohenlerin Dini Rollerini	124
1. Kohenliğin Hiyerarşik Yapısı	124
a. Kral Davut Zamanında Kohenliğin Yapılanması	124
b. Başkohen, Segan ve Diğerleri	126
c. Kohenlerin Gelirleri	130

2. Kohenlerin Dini Rollerini	135
a. Kurban İbadeti ve Kohenler	135
b. Kehanet ve Kohenlik	138
c. Maddi ve Manevi Arınmada Kohenlerin Rolü	141
C. Kohenlik Tarihine Eleştirel Bakış	142
1. Levili Kimliğı ve Musacılar	143
a. Levili Kimliğı ve Görev Tanımındaki Sorunlar	143
b. Musacılar (Muşiler)	150
2. Din Adamlığı Tarihi İçin Alternatif Yorum	154
a. Harun'dan Önce Tevrat'ta Bahsi Geçen Üç Rahip	155
b. Musacılar (Âl-i Musa)-Harunîler (Âl-i Harun)	160
c. Kudüslü Din Adamları: Sadokîler	166

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KOHEENLERİN KRALLIK DENEYİMLERİ	179
A. Haşmonayim Krallığı'nın Öncesi	181
1. Grek Egemeliğı ve Dönemin Başkohenleri	182
a. Büyük İskender ve Helenizmle Tanışma	182
b. Oniaslar Hanedanlığı	184
2. Makkabi Ayaklanması	189
a. Hanuka Bayramı	190
b. Başkohenliğin Fetret Devri (MÖ 159-152)	194
c. Makkabilerin Başkohen Olması	196
B. Haşmonayim Krallığı	198
1. Haşmonayim Hanedanlığı	199
a. Haşmonayim İsmi ve Soylarının Kökeni Meselesi	199
b. Etnark Başkohenler	202
2. Başkohen Krallar	206
a. İlk Başkohen-Kral: I. Aristobulus	206

b. Alexander Yannay: Saduki-Ferisi Çekişmesi	206
c. Salome Alexandra (Şlomt Zion) ve Sanhedrin	211
3. Haşmonayim Krallığı'nın Sonu	214
a. Bağımsızlığın Yitirilişi	214
b. Haşmonilerin Son Üyeleri ve Vaftizci Yahya	216
c. İsa'nın Annesi Meryem ve Haşmoniler	219
SONUÇ	225
Ekler	231
Kaynakça	237
Dizin	261

Yahudi kutsal kitabı Tanah'ın bir anlamda İsrail'in (Yakup peygamberin) soyundan gelen topluluğun etrafında gelişen olayları konu edinmesi sebebiyle İsrailoğulları'nın tarihinde cereyan eden siyasi ve dini çekişmelerin Tanah'ın yazımına yansımalarını görebilmek kutsal kitabın daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Tanah, İsrailoğulları tarihindeki Kuzey (İsrail) ve Güney (Yehuda) çekişmesi kadar, buna zemin hazırlayan din adamlarının mücadeleleriyle de doludur. Yahudi geleneğine göre İsrailoğulları'nda din adamlığı, kohenlik adı altında Musa peygamberin kardeşi Harun peygamberle başlamış; onun soyundan gelen tek ve homojen bir grup tarafından kesintisiz bir şekilde II. Mabet'in yıkılışına kadar faal olarak devam etmiştir. Ancak çalışmamızda de ele alacağımız üzere İsrailoğulları tarihi analiz edildiğinde Harunîler, Musacılar ve Kudüs'teki Mabet'in din adamları olan Sadokiler olmak üzere birbirleriyle çekişme halinde bulunan üç ayrı din adamı grubunun bulunduğu görülmektedir. Hatta II. Mabet sonrası dönemde, Sadok'u ataları olarak kabul eden din adamları, I. Mabet'te Sadok'tan sonra iktidarda olan din adamlarından ayrı tutmak için onları I. Mabet ve II. Mabet din adamları olarak da ayırmak mümkündür.

Kitab-ı Mukaddes'in kimler tarafından yazıldığı meselesi, Kitab-ı Mukaddes üzerine yapılan eleştirel çalışmaların ana konularındandır. Nitekim bu alandaki çalışmaların vardığı sonuçlardan biri, Tanah'ın yazılmasında kohanlerin büyük bir rol oynadığıdır. Öyle ki mevcut Tanah'ın oluşumunu inceleyen hipotezlere göre onu meydana getiren dört kaynaktan biri "Kohen Metni" olarak isimlendirilmektedir. Dolayısıyla Tanah'ın yazımı, kohanliğin gelişim sürecinden büyük oranda etkilenmiştir. Bu çerçevede Kitab-ı Mukaddes Eleştirisi'nin Tanah'ın oluşumu ve Kohen Metni üzerindeki araştırma ve tespitleri, bir anlamda Tanah'ı anlamlandırabilme gayretidir. Dolayısıyla Tanah'ı ve içindeki çelişkileri anlamak kohanleri ve rakipleri olan diğer din adamları gruplarını da tanımaya bağlı görünmektedir.

Çalışmamızın hedefi soya dayalı bir yapısı olan kohanlik müessesini eleştirel olarak incelemektir. Yahudi geleneğinde krallık veya din adamlığı görevi soya dayandırılmış, krallar ve din adamları meşruiyetlerini soydan almışlardır. Bu çerçevede çalışmamızda din adamlığı yapma hakkını elinde bulunduran kohanlerin soyunu araştırmak; bir başka deyişle kohanlerin Yahudi toplumundaki otoritelerine dayanak yaptıkları "kutsal soy" zincirinin oluşumunu ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda, kutsal soy zincirinin yapay unsurlar içerip içermediği, içeriyorsa bunun ne şekilde yapıldığı ve kohanlerin sahip olduğu kutsal soy ve bu soyun İsrailoğulları'nın seçilmişliği ile ilişkisi belirlenmeye çalışılacaktır.

Yahudi geleneğinde Tanah'taki bilgilerden süzülerek oluşturulan kohanlik müessesesinin bir gelişim süreci bulunmaktadır. Ancak Kitab-ı Mukaddes eleştirmenleri, Yahudi geleneğinde aktarılan bu gelişim sürecine şüpheyle bakmaktadır. Zira Tanah'ın kronolojisinde tespit edilmiş olan geriye dönük değişiklikler ve "nedensel efsane" üretme gayretleri, kohanliğin kronolojisinde de karşımıza çıkmaktadır. Kitab-ı Mukaddes eleştirmenleri Tanah'taki kronolojiyi doğru bir şekilde tespit edebilmek amacıyla parçalara ayırmakta ve yeniden sıraya koymaktadırlar. Ancak eleştirmenlerin gayretlerine rağmen kohanliğin tarihsel gelişimi bütün yönleriyle açıklığa

kavuşturulmuş değildir. Eleştirel bakış, Yahudi geleneğindeki kohenliğin ortaya çıkış ve gelişim hikayesini reddetmekle beraber İsrailoğulları tarihindeki din adamlığı hakkında henüz bütünlük arz eden nihai ve alternatif bir gelişim süreci sunamamıştır. Dolayısıyla kohenlik tarihi, bağlantı noktaları yeniden dizayn edilmeyi bekleyen birçok bilgi kümesi barındırmaktadır. Çalışmamızın genel çerçevesi oluşturulurken bu bilgi kümeleri arasındaki kopuklukları en aza indirmek için kohenlik müessesesinin tarihi, Yahudi geleneğine bağlı kalınarak sunulduktan sonra Kitab-ı Mukaddes eleştirilerinin tespitinden yararlanarak tarafımızdan da alternatif bir din adamlığı tarihinin sunulması amaçlanmaktadır.

Kohenliğin incelenmesi, Kur'an açısından da önemlidir. Zira Kur'an ve Tanah arasında birtakım anlatım farklılıklarının sebebi, din adamları gruplarının Tanah'a müdahalesiyle açıklanabilir. Kitab-ı Mukaddes'ten farklı bir anlatım, oryantalistler tarafından Kur'an'ın hatası olarak sunulmaktadır. Bu algının oluşmasındaki sebep, olaylara Kitab-ı Mukaddes'teki bilgiler perspektifinden bakılmasıdır. Hâlbuki Kitab-ı Mukaddes'in sunmuş olduğu birçok tarihi ve coğrafi bilgi, artık güvenilirliğini ve geçerliliğini kaybetmiştir. Kitab-ı Mukaddes'in bakış açısı yerine bir de Kur'an'daki bilgiler açısından olaylara bakmak, gerçek ve doğru olanı bulma ihtimalini artıracaktır. Bununla birlikte, bakış açılarının yenilenmesi eleştiri mantığına da uygundur. Doğal olarak çalışmamızda başvuracağımız kaynaklardan birisi de Kur'an olacaktır. Kur'an'da kohenlik ile ilgili bilgiler oldukça az olmasına rağmen Kur'an kıssaları, kohenlerin Tanah kıssalarında yaptıkları değişiklikleri anlamada özgünlük arz etmektedir. Neticede Kur'an'daki bu farklı söylemlerin, Kitab-ı Mukaddes kronolojisine alternatif olarak oluşturulan tarih akışına katkıda bulunacağını düşünmekteyiz.

A. Yahudi Geleneğinde Kohenler

Günümüzdeki Ortodoks ve Muhafazakar Yahudiler, İsrailoğulları'nın ilk dönemlerinden kalma soy ayrımını hala devam ettirmektedirler. Onlara göre İsrailoğulları; İsrail, Levi ve kohen olmak üzere